

Sammendrag:

Virker ”Sei ifrå!”-filosofien?

Bakgrunn

Statens vegvesen startet trafikkkampanjen ”Sei ifrå!” i Sogn og Fjordane i 1993, og den pågår fortsatt innen fylket. Målsettingen er å redusere antallet skadde og drepte ungdommer i bil. Tiltaket bygger på grunntanken om at mesteparten av de unge er positiv ungdom og at et mindretal står for den spesielt risikofylte kjøringen. Med synlige kontroller og informasjon legger kampanjen vekt på å støtte og oppmuntre den positive ungdommen til å ta større ansvar gjennom å ”Sei ifrå!”, særlig når de synes farten blir for høy, mens et mindretall med såkalt ”verstinger” skal lukes ut av trafikken gjennom politiets og spesielt utrykningspolitiets (UPs) kontroller. Dette kalles for ”Sei ifrå!”-filosofien

Fra og med år 2000 ble kontrollvirksomheten på vei ble intensivert i Sogn og Fjordane med et større fokus på å ta ”verstinger”. Den samme fremgangsmåten, dvs. intensivert kontrollvirksomhet på vei og informasjon om ”Sei ifrå!” ble også satt i verk i Sunnhordland i 1999/2000, i Voss og Hardanger i fra 2001 og fra og med 2002 i Bergensområdet og Nord-Hordaland.

Markant reduksjon i antallet hardt skadde og drepte 16-24 åringer i bil i Hordaland og Sogn og Fjordane

Rapportens hovedmålsetning er å undersøke om det skjer noen endring i antallet i hardt skadde og drepte ungdommer i bil innen Hordaland og Sogn og Fjordane etter år 2000. Virkningen av ”Sei ifrå!” kampanjen etter år 2000 er undersøkt på to hovedmåter

- Gjennom en før-etterundersøkelse der endringen i skadetall for 16-24-åringer i bil i perioden i perioden 1990-1999 (før) er sammenlignet med perioden 2000-2005 (etter) og utviklingen i tilsvarende skadetall i fylker som ikke benytter tiltaket.
- Gjennom en multivariat modell der virkningen av ”Sei ifrå!” etter år 2000 på skadetall for ungdom i bil er sammenlignet med fylker som ikke benytter kampanjen. Analysen tar hensyn til andre forhold som kan påvirke skadetall som folketall, trafikkarbeid, trafikk tetthet og trender over tid både innad i Hordaland og Sogn og Fjordane og i andre fylker som ikke benytter kampanjen. I tillegg er utviklingen i skadetall i bil for 16-24 åringer sammenlignet med utvikling i tilsvarende skadetall for andre aldersgrupper innen de to fylkene.

Begge analysene viser at det har skjedd en reduksjon i antall hardt skadde og drepte ungdommer i bil i Hordaland og Sogn og Fjordane i perioden 2000 t.o.m. 2005. Resultatene fra den multivariate modellen er vist i tabell 1:

Tabell 1: Koeffisienter (β) for virkningen av "Sei ifrå!" i Hordaland og Sogn og Fjordane på antallet hardt skadde og drepte i bil. Resultat fra multivariat modell.

	Aldersgr.	β -tiltak (effekt av "Sei ifrå!" i perioden 2000-2005)	% endring i antall hardt skadde og drepte	95 % konfidensintervall	Statistisk signifikans (tosidig)
I bil totalt	16-24 år	-0.36 (.129)	-30,2	-46 %, -10 %	.01
	Andre aldersgr	-0.07 (.102)	-6,8	-24 %, +14 %	.49
Bilførere	16-24 år	-0.34 (.157)	-28,9	-48 %, -3 %	.03
	Andre aldersgr	-0.13 (.116)	-12,5	-30 %, +10 %	.25
Bilpassasjerer	16-24 år	-0.40 (.176)	-33,0	-53 %, -5 %	.02
	Andre aldersgr	.06 (.146)	+6,4	-20 %, +41 %	.67

Kilde: TØI rapport 881/2007

Hvis man tar hensyn til at skadetallene også er redusert for andre aldersgrupper, er det beste anslaget en statistisk pålitelig reduksjon på 25 % i antallet hardt skadde og drepte ungdommer i bil. Den samfunnsøkonomiske nytteverdien ved denne reduksjonen er beregnet til å være omlag 400 millioner kr etter at kostnadene ved tiltaket er trukket fra.

Det er overveiende sannsynlig at det er "Sei ifrå!" filosofien, dvs. det å ha intensivert kontrollvirksomhet mot ungdom på vei samtidig som å ha spredt budskapet om å "Sei ifrå!", som er hovedårsaken til reduksjonen i skadetall. Dette begrunnes ut ifra følgende forhold:

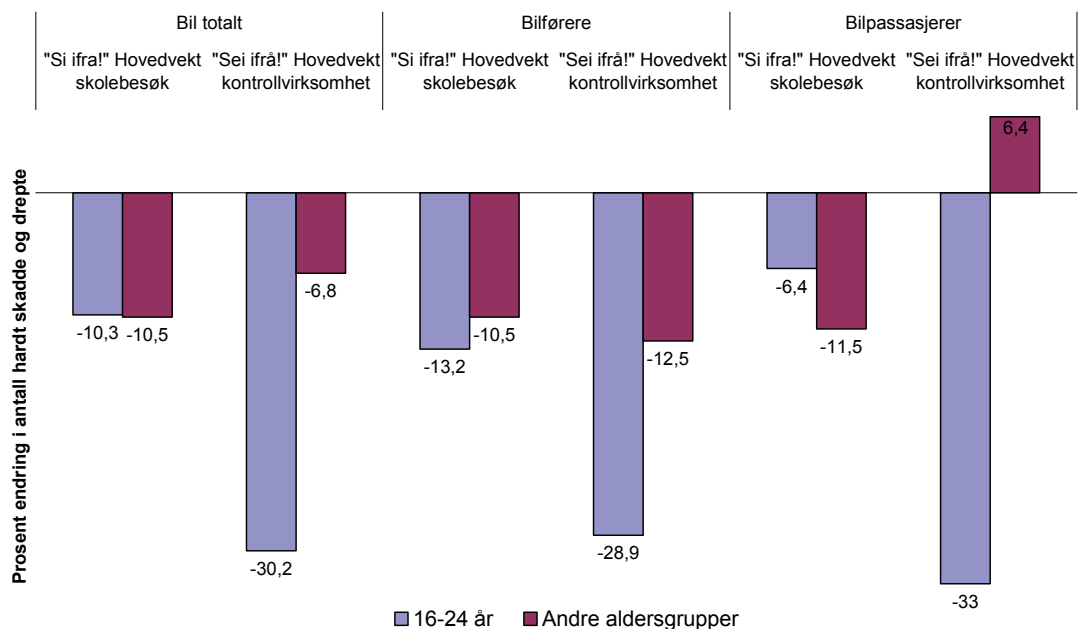
- Årsaksretningen kan bestemmes entydig, virkningen kom først og fremst etter at tiltaket ble iverksatt
- Det er en statistisk pålitelig sammenheng mellom årsak og virkning. Endringen er statistisk pålitelig (signifikant), selv om vi har stilt meget strenge krav til statistisk signifikans.
- Sammenhengen består når det kontrolleres for en rekke andre mulige forklaringer
- Tiltaket har størst effekt i målgruppen
- Begge fylkene viser det samme mønsteret mht. reduksjonen i antall hardt skadde og drepte ungdom i bil
- Resultatene samsvarer med den tenkte årsaksmekanismen som ligger bak reduksjonen i skadetall. Kontrollvirksomheten, som er bærebjelken i tiltaket, forventes å gi en reduksjon i fart. En reduksjon i fart forventes å gi mest reduksjon i antallet hardt skadde og drepte, men ikke så mye for lettere skadde
- Videre er det lite sannsynlig at andre tiltak rettet mot ungdom i de to fylkene i den tid "Sei ifrå!" har vært aktiv alene kan forklare reduksjonen i antallet hardt skadde og drepte, selv om disse kan ha bidratt noe

Mer effektivt å legge vekt på intensivert kontrollvirksomhet på vei enn informasjon og skolebesøk

En annen målsetning med rapporten var å undersøke om budskapet om å "Sei ifrå!" må kombineres med intensivert kontrollvirksomhet på vei for å ha en effekt på hardt skadde og drepte ungdommer i bil eller om det er like eller mer effektivt å legge hovedvekten av tiltaket på informasjonsvirksomhet (med oppfordring om å "Sei ifrå!").

Dette er gjort gjennom å sammenligne utviklingen i skadetall for 16-24-åringer (og 16-19-åringer i tillegg) i bil innen Hordaland og Sogn og Fjordane med en gruppe fylker med der kampanjen kalles "Si ifrå!". Sistnevnte fylker har en annen variant av kampanjen, der hovedvekten legges på informasjonstiltak og skolebesøk. Disse gjennomfører også noe kontrollvirksomhet på veien, men i mindre grad. Dette er først og fremst i fylkene Hedmark, Akershus, Aust- og Vest-Agder at "Si i fra!" var aktiv før år 2006.

I figur 1 er resultatene fra multivariate analyser, der endringen i hardt skadde og drepte i bil er beregnet, vist. I fylker som gjennomfører kampanjen med hovedvekt på informasjon og skolebesøk er det ingen sikre tegn på en reduksjon i skadetall for ungdom i bil etter at kampanjen startet, da endringen i hardt skadde og drepte i bil er omtrent like stor i andre aldersgrupper. Resultatene tyder dermed på at det er nødvendig å kombinere budskapet om å "Sei ifrå!" med (og legge hovedvekten på) intensivert kontrollvirksomhet på vei hvis man ønsker å redusere antallet hardt skadde og drepte ungdommer i bil.

Kilde: TØI rapport 881/2007

Figur 1: Prosentvis endring i antall hardt skadde og drepte 16-24 åringer i bil og i andre aldersgrupper etter at "Sei ifrå!" og "Si ifrå!" kampanjen ble iverksatt. Resultater fra multivariat analyse.

Hvorvidt reduksjon i hardt skadde og drepte ungdommer i Hordaland og Sogn og Fjordane kunne vært oppnådd av intensivert kontrollvirksomhet alene eller om dette må kombineres med budskapet om å "Sei ifrå!" er vanskelig å avgjøre. Uansett så tyder resultatene på at hvis man vil oppfordre ungdom til å "Sei ifrå!", så er det å kombinere budskapet med (og legge hovedvekten på) intensivert kontrollvirksomhet på vei effektivt hvis man ønsker å oppnå en reduksjon i antall hardt skadde og drepte i bil. Å benytte hovedsakelig informasjonsvirksomhet ser ikke ut til å være effektivt.